

BALKAN SAVAŞI'NDA
OSMANLI
HİLÂL-İ AHMER
CEMİYETİ

Hazırlayan:
AHMET ZEKİ İZGÖER

dünbugün
yarın

Bu PDF dokümanı, kitabın bir kısmını içermektedir.
DBY okurları için özel olarak oluşturulmuştur.

“dün” den öğrendiklerinle
“bugün”ü yaşamak
“yarın”ları aydınlatır.

“dün” den öğrendiklerinle
“bugün”ü yaşamak
“yarın”ları aydınlatır.

© 2025, DÜN BUGÜN YARIN YAYINLARI™

Tüm hakları saklıdır. Kaynak gösterilerek tanıtım amacıyla ve araştırma için yapılacak kısa alıntılar dışında, yayıncının yazılı izni olmaksızın hiçbir şekilde kopya edilemez, elektronik ve mekanik yolla çoğaltılıp, yayımlanamaz ve dağıtılamaz.

DBY: 454

Araştırma-İnceleme: 43

ISBN 978-625-5905-22-2

Sertifika No: 52315

Baskı Tarihi: İstanbul, 2025

Hazırlayan: Ahmet Zeki İzgöer

Editör: Ali Arslanoğlu

Yayın Yönetmeni: İrfan Güngörür

Baskı Hazırlık: DBY Ajans

Kapak Fotoğrafı:

Taksim Atatürk Kitaplığı, Krt. no: 023475

Baskı/Cilt:

Birlik Fotokopi Baskı Ozalit ve Gıda San. Tic. Ltd. Şti.

(Sertifika No: 52846)

KÜTÜPHANE BİLGİ KARTI / Library Cataloging-in-Publication Data (CIP)

Balkan Savaşı'nda Osmanlı Hilâl-i Ahmer Cemiyeti

Hazırlayan: Ahmet Zeki İzgöer (Dr. Öğr. Üyesi), Editör: Ali Arslanoğlu (Doç. Dr.)

İstanbul : DBY Yayınları, 2025.

129 s. ; 16,0 x 23,5 cm ___ (DBY Yayınları ; No. 454) ___ Dizin var.

ISBN 978-625-5905-22-2

1- Tarih 2- Balkan Harbi 3- Kızılai 4- Osmanlı Hilâl-i Ahmer Cemiyeti

DÜN BUGÜN YARIN YAYINLARI

Ankara Caddesi, Ünal Han No: 21/4

Cağaloğlu, Eminönü - Fatih / İstanbul

www.dby.com.tr • dby@dby.com.tr

Tel.: +90 212 526 98 06

Önsöz

Tarihçi Yazar H. Yıldırım Ağanoğlu Osmanlıların İstanbul'u almadan önce Rumeli'yi fethedip Balkan coğrafyasını vatan edindiklerini ve Osmanlı'nın küçük bir beylikten Devlet-i Aliyye haline gelmesindeki en büyük sebeplerden birinin Rumeli'de yapılan fetihler olduğunu söyler¹. Bu tespit elhak doğrudur. Tarihin ne garip cilvesidir ki Osmanlı'nın Balkanlardaki toprakları elden çıktıktan sonra bu kez de Osmanlı tarih sahnesinden çekilmek zorunda kalmıştır. Osmanlı Balkanlara sahip olmakla var olmuş, Balkanlar elden çıktıktan sonra da yok olmuştur. Tarih sosyolojisi perspektifinden bakıldığında Balkanların ne denli önem taşıdığı kendiliğinden ortaya çıkar.

19. yüzyılın son çeyreğinden itibaren pek çok bakımdan Avrupa ülkelerinin gerisine düşen Osmanlı Devleti'ni son kez ihya teşebbüsünde bulunan Sultan II. Abdülhamid'in 1909'da tahttan indirilmesinden kısa bir süre sonra, 1910 yılında İtalyanlar Trablusgarp'ı (Libya) işgal etmiş, hemen ardından 1912 yılında Balkan Savaşları başlamış ve bir yıl sonra da, 1914'de I. Dünya Savaşı patlak vermişti. Otuz üç yıl süreyle uluslararası düzeyle izlediği "denge siyaseti"yle devleti barış içinde yaşatmaya çalışan II. Abdülhamid'in hemen ardından geçen üç beş yıl içinde Osmanlı'nın tasfiye edilmesi gerçekten üzerinde dikkatle düşünülmesi gereken konulardandır.

Onun döneminde yeniden canlilik kazanan pek çok eğitim, sağlık ve sosyal hizmet kurumu gibi savaş zamanlarında asker hasta ve yaralılarının tedavilerine yardım etmek amacıyla kurulan Hilâl-i Ahmer Cemiyeti de 1897 Osmanlı-Yunan Muharebesi'ndeki hizmetleriyle arkasından hayırla yâd etmeye vesile olacak önemli başarılarla imza atmıştır.

¹ *Üsküp Kitabı*, Fide Yayıncılık, İstanbul 2008, s. 93.

Gerek Trablusgarp Savaşı'nda ve gerekse Balkan Savaşlarının başladığı Ekim 1912'den itibaren büyük bir disiplin, heyecan ve aşkla çalışan Hilâl-i Ahmer'in gönüllü, çalışkan ve fedakâr mensuplarının gayret, çaba, destek ve yardımlarıyla neredeyse dünyalarından vazgeçen garip, kimse-siz ve hasta insanlar için Hilâl-i Ahmer karanlığı aydınlatan bir güneş gibi ufukta yükselmiş; genç, yaşlı, kadın, erkek, bebek, çocuk, sakat, asker, si-vil, Müslüman, gayrimüslim demeden bütün toplumu kucaklamış, onlarla ağlamış, onlarla gülmüş, onlarla hemhal olmuştur.

Elinizdeki kitap, iki bölümden meydana gelmektedir. "Birinci Bölüm"de Hilâl-i Ahmer Cemiyeti tarafından 1912 yılında yayınlanan ufak ama ih-tiva ettiği konular bakımından dönemini bizzat cemiyetin ağzından aydınla-tan *Osmanlı Hilâl-i Ahmer Cemiyeti'nin Harb-i Hâzırda Faaliyeti* adlı eser yer almaktadır. Cumhurbaşkanlığı Devlet Arşivleri Başkanlığı'nın İstanbul Kâğıthane'de bulunan Osmanlı Arşivi Kütüphanesi'ndeki araştırmalarımız sırasında dikkatimizi çeken bu nadide eseri bilim dünyasına kazandırmak amacıyla çıktığımız yolculuğumuz, çalışmamızın ilk hareket noktasını oluş-turmuştur. Konuya yardımcı ve detaylandırıcı nitelikteki "İkinci Bölüm"ü ise yine Hilâl-i Ahmer tarafından yayınlanan ve halen Halûk Perk Müzesi koleksiyonunda bulunan *Hilâl-i Ahmer Cemiyeti Okul Defteri* adlı çalışma meydana getirmiştir. Kitapta, her iki eserin de Osmanlıca metninin sadeleş-tirilmiş şekliyle sonra karşılıklı sayfalar halinde transkribe ve görüntüle-rine yer verilmiştir. Ayrıca "Fotoğraflar" kısmına metinde geçen bazı şahıs ve kurumların Balkan Savaşlarının yaşandığı tarihlerdeki görüntüleri konu-larak okuyucu hafızasının o günleri daha yakından tanımasına çalışılmış-tır. Ayrıca kitabın sonuna sadeleştirilmiş bölümlerin indeksi ilâve edilmiştir.

Kitabın hazırlanması sırasında yardımlarını gördüğüm Osmanlı Arşivi Kütüphanesi çalışanlarına, koleksiyonundan yararlandığım kıymetli dos-tum rahmetli Halûk Perk'e, asistanı Halime Erdoğan'a ve kitabı yayınlama nezaketinde bulunan DBY Yayınları sahibi İrfan Güngör'e gönül dolusu şükranlarımı sunuyorum.

Kızılây tarihine ışık tutacağına inandığım eserin, tıp tarihçileri, sos-yal hizmet araştırmacıları ve kültür-medeniyet meraklıları için faydalı ol-masını diliyorum.

Ahmet Zeki İZGÖER
Başakşehir, 2025
azeki.izgoer@sbu.edu.tr

İçindekiler

Önsöz.....	5
Kısaltmalar.....	9
Fotoğraf Altyazıları.....	10
Transkripsiyon Sırasında İzlenen Usul.....	12
Giriş.....	13
1. Hilâl-i Ahmer Deposu.....	14
2. Hastaneler.....	14
3. Seyyar Hastane.....	22
4. Aş Mevkileri.....	23
5. Hastalıklarla Mücadele.....	23
6. Askerî Sıhhiye'ye Yardım.....	25
7. Muhacirlere Yardım.....	27
8. Esirlere Yardım.....	31
9. Hilâl-i Ahmer'e Duyulan Minnet Duyguları.....	32
Sonuç.....	35

1. BÖLÜM

Balkan Savaşında Osmanlı Hilâl-i Ahmer Cemiyeti

Sadeleştirme.....	37
Hastaneler.....	40
Aş Mevkileri.....	42
Koleralılara Yardım.....	43
Ülke Dışından Gelen Sağlık Heyetlerine Yardım.....	44
Askerî Sıhhiyeye, Belediye ve Hastanelerine Yardım.....	45
Muhacirlere Yardım.....	47

Kadınların Hizmeti.....	50
Esirlere Yardım.....	51
Hilâl-i Ahmer Hastaneleri.....	54
Hilâl-i Ahmer'in İstanbul'da Yardım Ettiği Muhacirler.....	55
Transkribe	57
Hastahâneler.....	63
Aş Mevki'leri.....	67
Koleralılara Mu'âvenet	69
Hâricden Gelen Hey'ât-ı Sıhhiye-i Mu'âvineye Muzâheret.....	71
Sıhhiye-i Askeriyyeye ve Şehremâneti ve Hastahânelerine Mu'âvenet....	73
Muhâcirîne Mu'âvenet.....	77
Muhadderâtın Hizmetleri.....	83
Üserâyâ Mu'âvenet	85
Hilâl-i Ahmer Hastahâneleri	91
Hilâl-i Ahmer'in İstanbul'da İnfâk Eylediği Muhâcirîn.....	93

2. BÖLÜM

Hilâl-i Ahmer Cemiyeti Okul Defteri

2.1. Rumeli'den Göç	99
2.2. Balkan Savaşı'nda Göç	102
Fotoğraflar	107
Kaynakça	123
İndeks	125

Fotoğraf Altyazıları

- Hilâl-i Ahmer'in hâmisî Sultan Mehmet Reşat
- Hilâl-i Ahmer Cemiyeti Reisi Hüseyin Hilmi Paşa
- Hilâl-i Ahmer Cemiyeti Başkan Yardımcısı Dr. Besim Ömer
- Hilâl-i Ahmer Merkez Üyesi Dr. Celâlettin Muhtar Bey
- Hilâl-i Ahmer Cemiyeti Genel Merkezi Üyeleri
- Hilâl-i Ahmer Cemiyeti'nin hasta nakli için Askerî Sıhhiye'ye verdiği arabalar Genel Merkez önünde
- Sirkeci'de yaralıların hastanelere sevkî
- Demirkapı'da kolera hastalarına ait barakalar
- Gazilerin yaralarını sarmak için sargı imalathanelerinde çalışan Hilâl-i Ahmer'e bağlı hanımlar
- Gülhane Seririyât Hastahanesi'nde yaralı gazilere ayrılan koşu-lardan birinde Hilâl-i Ahmer'in şefkatli hastabakıcı hanımları vazife başında
- Hilâl-i Ahmer Vefa Hastanesi Sağlık Heyeti ve memurları
- Dr. Clemow tarafından açılan hastanenin sağlık heyeti ve hastalar
- Kadırga Hastanesi'nde Hint Hilâl-i Ahmer Heyeti, gönüllü hastabakıcı hanımlar ve Osmanlı Hilâl-i Ahmer Cemiyeti Sağlık Heyeti
- Kadırga Hilâl-i Ahmer Hastanesi
- Kadırga Hilâl-i Ahmer Hastanesi
- Balkan Savaşı ve I. Dünya Savaşı'nın başladığı yıllarda Hilâl-i Ahmer Cemiyeti adına yaralı hastanesi görevini üstlenen Kadırga Doğumevi'nin hocaları ile ebe hanımlar

- Sakat kalanlara suni organ takılması
- Rumeli'den göç ederek İstanbul'a gelen muhacirler Anadolu'ya geçirilmek üzere vapura bindirilirken
- Yaralı ve hasta nakline mahsus Cambridge (Gülrihal) Vapuru
- Kağnıların peşinden İstanbul'a doğru sürüklenen bir muhacir annemiz
- Mısır Hilâl-i Ahmeri tarafından yaralı ve hasta askerler için tahsis edilen Hilâl-i Ahmer Cemiyeti'nin Bahriahmer Vapuru İskenderiye Limanı'nda
- Mısır Hilâl-i Ahmeri tarafından donatılan Bahriahmer Vapuru'ndaki sağlık heyeti
- Hilâl-i Ahmer'e para yardımında bulunan Güney Afrika halkı
- Trablusgarp'da Hilâl-i Ahmer Hastanesi
- Genel Hindistan Hilâl-i Ahmer Sağlık Heyeti. Ortada reisleri Dr. Ahmed Ensari Bey
- Hadımköy Hilâl-i Ahmer Hastanesi Sağlık Heyeti
- Hadımköy Hilâl-i Ahmer Seyyar Hastanesi'nde ameliyat
- Hadımköy Hilâl-i Ahmer Seyyar Hastanesi

I. BÖLÜM

BALKAN SAVAŞINDA OSMANLI HİLÂL-İ AHMER CEMİYETİ

SADELEŞTİRME

عَمَّالِي هَالِلِ الْاِحْمَرِ جَمِيْعِي

نك

مرب حاضرده تعاليت

عَمَّالِي هَالِلِ الْاِحْمَرِ جَمِيْعِي بَر «مؤسسه مليه» ايسهده چنوره
ماتوله ناممى ولاهى قوتفرانسته اتحاد اولتان مقرررات حكمنه
«بنالملك» بَر مؤسسه خيريه «ماهيتدهدر» وارداتى اعضاى
مؤسسه وعامله ومعاونتلك عائدات سنويه مندن وانسانيتپرورانك
دنيا نك هر طرفدن ايدال وارسال ايدك كلكارى اعاناتدن عبارتدر.
ميدان حربده خصم اردوسنه منسوب مجروحيتك بيله مداواتنه
براعتناى شفقانه ابراز ايلر «بيطرف بر جمعيت» در . مؤسست
ومعاملات جمعيت هر سسته اعضاى مؤسسه وعامله دن متشكل
قوتفردهما انتخاب ايديلن اوتوز اعضادن مركب بَر «هيئت مركزيه»
طرفندن اداره اولتور . هيئتك بررئيس اولى ، ايكي رئيس ثانيسى ،
برمفتش عموميسى ، بر كاتب عموميسى وبر معاونى . بر عايله جيسى
وبروزنه دارى وارد «فخرياً» ابراز مساعى ايلكده درلر ؛
بالكز معاملات دائمه ويوميه نك تدويرى ايجون موظف و حرب
حاضرلك اعلاى ومعاملاتك فوق الماده تكثيرى اوزرينه موقت
بعض مأمورين تعيين واستخدم ايدلنكدهدر . جمعيت معاملاتى
تعليماتنامه داخليسى وجهله تدوير و حكومت جمعيتك حساباتى
نظامنامه اساسيسنه توفيقاً آرزو ايتديكى زمان تفتيش ايدر .
«عَمَّالِي هَالِلِ الْاِحْمَرِ جَمِيْعِي عموم ممالك عثمانيه ايجون بردر .
عنى نام ومقصده يشقه بر جمعيت تشكيل ايدم .»
هنوز اون سكرز ايلق بَر حياتى اولان هلال احمر جمعيتى
طرابلس غرب وبنغازى به متعدد خسته خانه لركوندرمش ، بو
اغورده قرق بيلك ليرا درجهستنده مصارف اختياري ايله خدمات
مؤثره ايشانه موفق اولمش بولنديكى كچي بالقان حرب حاضرى .
انسانسند دنى ارکان واعضاسنك فخرىاً كيجملى كوندوزلى .

OSMANLI HİLÂL-İ AHMER CEMİYETİ'NİN
BALKAN SAVAŞI'NDA FAALİYETİ

İkinci Baskı

İstanbul

Bâbîâli Caddesi – Selânik Matbaası

1913

Osmanlı Hilâl-i Ahmer Cemiyeti'nin
Balkan Savaşı'nda Faaliyeti

Osmanlı Hilâl-i Ahmer Cemiyeti bir "millî müessese" ise de Cenevre Sözleşmesi ve Lahey Konferansı'nda alınan kararlar hükmünce "uluslararası bir hayır kurumu" özelliğindedir. Gelirleri kurucu, gönüllü ve yardımsever üyelerinin yıllık aidatından ve vicdanlı insanların dünyanın her tarafından esirgmeden bolca gönderdikleri bağışlardan ibarettir. Savaş alanında düşman ordusuna mensup yaralıların bile tedavisine şefkat ve merhametiyle özen gösteren "tarafsız bir cemiyet"tir. Cemiyetin muameleleri ve müesseseleri her yıl kurucu ve gönüllü üyelerinden oluşan kongrede seçilen 30 üyeden meydana gelen bir "Merkez Heyeti" tarafından idare edilir. Heyetin bir başkanı, iki başkan yardımcısı, bir genel müfettişi, bir genel sekreteri, bir yardımcısı, bir muhasebecisi ve bir veznedarı vardır. Hepsi "ücretsiz" çalışmaktadır. Yalnız günlük ve sürekli devam eden işlemlerin yerine getirilmesi için görevli ve savaşın ilânı ve muamelelerin olağanüstü bir şekilde artması üzerine geçici bazı memurlar tayin ve istihdam edilmektedir. Cemiyet, muamelelerini iç yönetmeliği gereği yürütür. Osmanlı Hükümeti de cemiyete ait hesapları bu yönetmeliğe uygun olarak istediği zaman kontrol eder.

"Osmanlı Hilâl-i Ahmer Cemiyeti bütün Osmanlı ülkesi için birdir. Aynı isim ve amaçla başka bir cemiyet kurulamaz".

Henüz on sekiz aylık bir geçmişi olan Hilâl-i Ahmer Cemiyeti Trablus-garp ve Bingazi'ye çeşitli hastane çadır ve barakaları göndermiş, bu uğurda 40.000 lira kadar masraf yaparak etkin hizmetlerde bulunmayı başarmıştır. Balkan Savaşı sırasında dahi idarecileri ve üyelerinin gönüllü olarak gecen celi gündüzlü →

2

yürüttükleri fedakârca çalışmalar ve Osmanlı ülkesinde, Saraybosna, Mısır, Hindistan, Ümitburnu vb. yerlerdeki vicdanlı insanlar tarafından cömertçe ve şefkatle yapılan pek çok yardım, kısa sürede bütün ümitlerin üzerinde parlak bir başarıya yol açmıştır.

Düşmanca yapılan kasıtlı tenkitlere mantıklı ve kesin bir cevap vermiş olmak için cemiyet Balkan Savaşı'nın başlangıcından beri Osmanlı yaralı gazilerinin tedavileri için hastaneler kurmaya, askerî sihiye teşkilâtına sağlık malzemeleri sağlayıp maddî yardımda bulunmaya, orduda ortaya çıkan koleraya karşı sağlık önlemleri alıp tıbbî tedaviler uygulamaya, felâkete uğrayan muhacirlere ve hastalarına yardım etmek gibi hususlarda gösterilen başarı ve çalışmaları, aşağıda anlatılacağı üzere ifade ve ilân etmeye ihtiyaç hissetmektedir.

Hastaneler

3 Ekim 1912 tarihinde cemiyet reisi Hüseyin Hilmi Paşa hazretlerinin başkanlığı altında toplanan "Genel Merkez Heyeti" kuracağı sağlık kurumları için her 100 yataklı hastaneye 1 baştabip, 1 operatör, 1 doktor, 2 doktor muavini, 1 eczacı, 1 idare memuru, 1 vekilharç, Tıp Fakültesi son sınıf (stajyer) öğrencisinden 2 asistan, ayrıca eğitimini tamamlamış ihtisas sahibi 11 hastabakıcı, 1 ambarcı, 1 kâtip, yamağı ile 1 aşçı ve 3 hizmetli istihdamına ve her hasta için dörder kat itibarıyla çamaşır ve yatak takımları ve modern her türlü eşya ve malzemenin verilmesine ve her hastanenin en az dört aylık daimî masraflarının karşılanmasına karar vermiş ve yapmaya söz verdiği işlere ve malî gücüne nazaran kurumlarını oluşturmaya başlamıştır. İstanbul'da 230 yataklı Kadırga, 600 yataklı Darülfünun, 150 yataklı Vefa İdadisi hastaneleri kuruldu. En yetenekli operatör ve doktorların idaresi altında binlerce yaralı, zayıf ve güçsüz askeri tedavi etti ve halen de faaliyetlerine devam etmektedir. Kadırga →

BALKAN SAVAŞINDA OSMANLI HİLÂL-İ AHMER CEMİYETİ

TRANSKRİBE

عَمَّالِي هِلَالِ الْاِحْمَرِ جَمْعِيَّتِي

نك

مرب حاضرده تعاليتي

عَمَّالِي هِلَالِ الْاِحْمَرِ جَمْعِيَّتِي بِر «مؤسسة مليه» ايسهدهجنوره
مأوله ناممى ولاهى قوتفرانسته اتحاد اولان مقررات حكمنجه
«ينالملل بر مؤسسة خيريه» ماهيتدهدر . وارداتى اعضاى
مؤسسه وعامله ومعاونته عائدات سنويمندن وانسانيتپرورائك
دنيايك هر طرفدن ايدال وارسال ايدكلككارى اعاناتدن عبارتدر.
ميدان حربده خصم اردوسنه منسوب مجروحيك بيله مداواته
براعتناى شفيقانه ابراز ايلر «بيطرف بر جمعيت» در . مؤسسات
ومعاملات جمعيت هر سسته اعضاى مؤسسه وعامله دن متشكل
قوتفردهما انتخاب ايديلن اوتوز اعضادن مركب بر «هيئت مركزيه»
طرفندن اداره اولنور . هيئت مركب بررئيس اولى ، ايكي رئيس ثانيسى ،
برمفتش عموميسى ، بر كاتيب عموميسى وبر معاونى . بر عايله جيسى
وبروزنه دارى وارد و جلهسى «فخرياً» ابراز مساعى اينكدهدر لر
بالكز معاملات دائمه ويوميئك تدويرى ايجون موظف و حرب
حاضر ك اعلاى ومعاملاتك فوق الماده تكثيرى اوزرينه موقت
بعض مأمورين تعيين واستخدم ايدنكدهدر . جمعيت معاملاتى
تعليماتمه داخليسى وجهله تدوير و حكومت جمعيتك حساباتى
نظامنامه اساسينه توفيقاً آرزو ايتديكي زمان تفتيش ايدر .
«عَمَّالِي هِلَالِ الْاِحْمَرِ جَمْعِيَّتِي عموم ممالك عَمَّالِي ايجون بردر .
عَمَّالِي نام ومقصده يشقه بر جمعيت تشكلى ايدمى .»
هنوز اون سكرز آياق بر حيات اولان هلال احمر جمعيت
طرابلس غرب وبنغازى به متعدد خسته خانه لكوندرمش ، بو
اغورده قرق بيلك ليرا درجهستده مصارف اختياري اله خدمات
مؤثره ايشانه موفق اولمش بولنديكي كى بالقان حرب حاضرى
انساننده دنى اركان واعضاسنك فخرياً كيجهلى كوندوزلى .

عِثْمَانِي هِلَالِ احْمَرِ جَمْعِي

حرب حاضرده فعاليتي

ايكنجي طبعي

استانبول

باب عالي جادهسى — سلانيك مطبعهسى

١٣٢٩

OSMANLI HİLÂL-İ AHMER CEM'İYETİ'NİN
HARB-İ HÂZIRDA FA'ÂLIYETİ

İkinci Tab'ı

İstanbul

Bâbîâli Caddesi – Selânik Matba'ası

1329 [1913]

عُثْمَانِي هِلَالِ اَحْمَرِ جَمْعِيَّتِي

نك

مرب ماضردہ فعالیت

عثمانی هلال احمر جمعیتی بر « مؤسسہ ملیہ » ایسہدہ جنورہ .
مناولہ نامہ سی ولاہی قونفرانسندہ اتخاذ اولنان مقررات حکمنجہ
« بن الملل بر مؤسسہ خیریہ » مہیتندہ در . وارداتی اعضای
مؤسسہ وعاملہ ومعاونہ سنک عائدات سنویہ سندن وانسانیت پرورانک
دنیا نیک ہر طرفدن ابدال وارسال ایدہ کلدکری اعاناتدن عبارتدر .
میدان حربہ خصم اردوسنہ منسوب مجروحینک بیلہ مددواتنہ
براعتنا شفیقاہ ابراز ایلر « بیطرف بر جمعیت » در . مؤسسات
ومعاملات جمعیت ہر سنہ اعضای مؤسسہ وعاملہ دن متشکل
قونفرمدہ انتخاب ایدیلن اوتوز اعضادن مرکب بر « ہیئت مرکزیہ »
طرفندن ادارہ اولنور . ہیئتک بر رئیس اولی ، ایکی رئیس ثانیسی ،
برمفتش عمومیسی ، برکاتب عمومیسی وبر معاونی ، بر محاسبہ جیسی
وبروزنہ داری واردر ؛ جملہ سی « فخریاً » ابراز مساعی ایلکدہ درلر ؛
یا لکزر معاملات دائمہ ویومیہ نیک تدویری ایچون موظف و حرب
حاضرک اعلانی ومعاملاتک فوق العادہ تکثری اوزرینہ موقت
بعض مأمورین تعیین واستخدام ایدلکدہ در . جمعیت معاملاتنی
تعلیماتنامہ داخلیمی وجہلہ تدویر و حکومت جمعیتک حساباتی
نظامنامہ اساسیسنہ توفیقاً آرزو ایتدیکی زمان تفتیش ایدر .
« عثمانی هلال احمر جمعیتی عموم ممالک عثمانیہ ایچون بردر .
عینی نام ومقصدلہ بشقہ بر جمعیت تشکل ایدہ مر . »

هنوز اون سکیز آیلق بر حیاتی اولان هلال احمر جمعیتی
طرابلس غرب وبنغازی یه متعدد خسته خانه لر کوندرمش ، بو
اغورده قرق بیک لیرا درجه سنده مصارف اختیاری ایلہ خدمات
مؤثرہ ایفاسنہ موفق اولمش بولندینی کبی بالقان حرب حاضری
انسانسندہ دخی ارکان واعضاسنک فخریاً کیجه لی کوندوزلی

Osmanlı Hilâl-i Ahmer Cem'iyeti'nin Harb-i Hâzırda Fa'âliyeti

Osmanlı Hilâl-i Ahmer Cem'iyeti bir "müessese-i milliye" ise de Cenevre Mukâvelenâmesi ve Lahey Konferansı'nda itihâz olunan mukarrerât hükmünce "beynelmilel bir müessese-i hayriye" mâhiyetindedir. Vâridâtı a'zâ-yı müessise ve âmile ve mu'âvinesinin âidât-ı seneviyesinden ve insâniyet-perverânın dünyânın her tarafından ibzâl ü irsâl edegeldikleri i'ânât-dân ibâretidir. Meydân-ı harbde hasım ordusuna mensûb mecrûhînın bile müdâvâtına bir i'tinâ-yı şefikâne ibrâz eyler "bî-taraf bir cem'iyet"dir. Müessesât ve mu'âmelât-ı cem'iyet her sene a'zâ-yı müessise ve âmileden müteşekkil kongrede intihâb edilen otuz a'zâdan mürekkeb bir "hey'et-i merkeziye" tarafından idâre olunur. Hey'etin bir reis-i evveli, iki reis-i sânisî, bir müfettiş-i umûmîsi, bir kâtib-i umûmîsi ve bir mu'âvini, bir muhâsebecisi ve bir veznedârı vardır. Cümlesi "fahriyen" ibrâz-ı mesâ'î eylemekdedirler. Yalnız mu'âmelât-ı dâime ve yevmiyenin tedvîri için muvazzaf ve harb-i hâzırın i'lânı ve mu'âmelâtın fevkalâde tekessürü üzerine muvakkat bazı me'mûrîn ta'yîn ve istihdâm edilmekdedir. Cem'iyet mu'âmelâtını ta'lîmât-nâme-i dâhilîsi vechile tedvîr ve hükûmet cem'iyetin hesâbâtını nizâm-nâme-i esâsîsine tevfikân arzu ettiği zamân tefîş eder.

"Osmanlı Hilâl-i Ahmer Cem'iyeti umûm Memâlik-i Osmaniye için bir-dir. Aynı nâm ve maksadla başka bir cem'iyet teşekkül edemez".

Henüz on sekiz aylık bir hayâtı olan Hilâl-i Ahmer Cem'iyeti Trablus-garb ve Bingazi'ye müte'addid hastahâneler göndermiş, bu uğurda kırk bin lira derecesinde masârif ihtiyârı ile hidemât-ı müessire îfâsına muvaffak olmuş bulunduğ gibi Balkan Harb-i hâzır esnâsında dahi erkân ve a'zâsının fahriyen geceli gündüzlü →

Kaynakça

Cumhurbaşkanlığı Devlet Arşivleri Başkanlığı

Arşiv

BEO, 4156/311656

DH-SYS, 112-23/55-8; 2078/11.

HR-SYS, 2012/1

DH-İD, 164-2/1; 165/13

Kütüphane

Osmanlı Hilâl-i Ahmer Cemiyeti'nin Harb-i Hâzırda Faaliyeti, no: 13902

Taksim Atatürk Kitaplığı

Krt. no: 023475

Başvuru Eserleri, İnceleme ve Araştırmalar

AĞANOĞLU Yıldırım, *Üsküp Kitabı*, Fide Yayıncılık, İstanbul 2008.

BESİM ÖMER, *Nevsâl-i Âfiyet*, Haz: Ahmet Zeki İzgöer, c. I, SBÜ, İstanbul 2020.

ÇAPA Mesut, ""Balkan Savaşı'nda Kızılay (Osmanlı Hilâl-i Ahmer) Cemiyeti", *OTAM*, sayı 1, Ankara 1990.

Derin Tarih, sayı 147, İstanbul 2024.

Dr. Besim Ömer Paşa'nın Hatıra Albümü, Yayına Haz: Adnan Ataç, Roche Müstahzarları Sanayi A.Ş., İstanbul 2011.

ERGİN Osman Nuri, *Müessesât-ı Hayriye-i Sıhhiye Müdüriyeti*, Haz: Ahmet Zeki İzgöer, TTK, Ankara 2025.

İZGÖER Ahmet Zeki, "1912 Balkan Harbi Sırasında Kızılay'ın Halka Yaptığı Sıhhi ve Sosyal Yardımlar", *Türk Tıp Etiği Hukuku ve Tıp Tarihi Araştırmaları Yıllığı*, c. VII-IX, İstanbul 2017, s. 523-556.

_____, "1911-1913 (1329-1331) Tarihli Osmanlı Hilâl-i Ahmer Sâlnâmesine Göre Balkan Savaşları Sırasında Hint Müslüman Halkının Osmanlı'ya Yardımları", *Journal of History and Future*, c. I, sayı 1, Aralık 2015, s. 99-171.

Osmanlı Belgelerinde Balkan Savaşları, Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü, c. II, İstanbul 2013.

Padişah'ın Himayesinde Osmanlı Kızılay Cemiyeti 1911-1913 Yıllığı, Haz: Ahmet Zeki İzgöer - Ramazan Tuğ, Türk Kızılayı Yayınları, Ankara 2013.

PERK Halûk, *Belgelerin Tanıklığında Kızılay*, İstanbul 2019.

Resimli Kitab, c. VIII, sayı 45, İstanbul Teşrin-i Evvel 1328; c. VIII, sayı 48, İstanbul Kânûn-ı Sâni 1328.

SARI Nil - AKGÜN Burhan - KURT Ümit Emrah, *Kuruluşundan 1933 Reformuna Kadar Fotoğraflarla Darülfînin Tıp Fakültesi*, İstanbul 2011.

ŞEMSEDDİN SAMÎ, *Kamus-ı Fransevî (Dictionnaire Français-Turc)*, Mihran Matbaası, İstanbul 1898.

İndeks

A

Ağaçkakan Camii 56
Ahmet İhsan Matbaası ve Şürekâsı 103
Akseki Camii 54
aksülümen 45
Alasonya Hastanesi 41
Alay Köşkü binası (İstanbul Soğukçeşme'de) 53
Ali (Kırklareli muhacirlerinden Hatice Nine'nin büyük oğlu) 99
Ali Paşa Mescidi 55
Alman Kızılhaç Sağlık Heyeti 41
Almanya 41, 43
Amerika 47
-elçisi 46
Ankara 49, 102
Asker Yaralıları Komisyonu 45
Askerî Hastane (Yeşilköy'deki Rum Mektebi'nde) 46
aş mevkileri 42
aş 50
-memuru 49
Atık Ali Paşa Camii 48
Avrupa 41, 42

B

Ayasofya Camii 43
Ayastefanos Hastanesi 54
Aydın 49
Bâbiâli Caddesi (İstanbul) 38
Bahriye Hastanesi 46
Bâli Baba Mescidi 55
Bandırma Hastanesi 53
Bayezid Ağa Camii 55
Bekir Paşa Camii 55
belediye 45, 47
Belediye Hastanesi (Beyoğlu'nda) 46
Belgrad 49, 51, 52
Besim Ömer Beyefendi, Dr. 51
Beyoğlu 46
Biga 49
Bingazi 39
Boğazköy Hastanesi 46
bulaşıcı hastalıklar 42, 53, 102
Bulgar 42, 51, 99
-ordusu 47
Bursa 49, 102
Bülbüldere Mescidi 55

C

Cambaziye Camii 55
 Cambridge Vapuru 42, 54, 47
 Celâlettin Muhtar Bey, Dr. (Osmanlı
 Hilâl-i Ahmer Merkezi Üyesi) 50
 Cenevre 51
 –Sözleşmesi 39
 cerrahî;
 –aletleri 41
 –teknikler 53
 Cerrahpaşa Camii 55
 Clemow Hastanesi (İstanbul Şişli'de) 54

Ç

Çanakkale 42, 49
 –Hastanesi 54
 Çavuşzade Camii 55
 Çerkesköy 43
 çiçek hastalığı 49
 Çorlu 43

D

Darülfünun Hastanesi 40, 44, 54
 Davudpaşa Camii 55
 Dedeagaç 48, 102
 Demirkapı (İstanbul'da) 42
 –Hastanesi 45, 54
 Deniz Abdal Camii 56
 Dökmeciler;
 –Camii 55
 –Kahvesi 55
 Drama 102
 Dr. Frey Hastanesi 46

E

Ebe Kadın Mescidi 55
 Edirne 41, 42, 102
 –Hastanesi 54

Edirnekapı 48
 Edirnekapı Camii 48, 56
 Emir Ali (Hint Müslüman liderlerin-
 den) 44
 Erzurum valisi 50
 Eski Ali Paşa Camii 56
 Eski Yeni Camii 55

F

Fatma (Kırklareli muhacirlerinden Ha-
 tice Nine'nin torunu) 99
 Fatma Sultan Camii 56
 Fetvaemini Camii (Karagümrük'de) 48
 Fransa 41
 Fransız Frerler Mektebi (İstanbul Mo-
 da'da) 44

G

Garp Ordusu 41
 Gazi Ahmet Paşa Camii 56
 Gelibolu 42, 49
 –ordusu 42
 –Sabit Hastanesi 54
 –Seyyar Hastanesi 54
 göç 102
 Gülhane Seririyat Hastanesi 46

H

Hacı Evhad Camii 56
 Hacı Hamza Camii 56
 Hacı Hasan Mescidi 56
 Hadımköy 43
 –Hastanesi 54
 Hanımlar;
 –Komitesi 50
 –Şubesi 46, 48
 hasta 103
 hastabakıcı 40, 49, 52
 hastalık 102

Haşim Paşa Konağı (Sultan Mahmud
 Türbesi civarında) 47, 50, 56
 Hatice Nine (Kırklareli muhacirlerin-
 den) 99
 Hatip Muslihiddin Camii 56
 Haydarpaşa 50
 Hazine-i Hâssa 53
 Hilâl-i Ahmer Cemiyeti Okul Defteri
 101, 104
 Hindistan 42, 46
 Hobyar Camii 57
 Hoca Kasım Gönani Camii 56
 Hôpital de Campagne 41
 Hôpital Territorial 41
 Hüseyin Hilmi Paşa (Osmanlı Hilâl-i
 Ahmer Cemiyeti Reisi) 40

I

Ispartakule 43
 –Hastanesi 54

İ

İbrahim Çavuş Camii 56
 idrofil pamuk 46
 İngiliz;
 –Hilâl-i Ahmer Hastanesi (Üsküdar'da)
 46
 –Hilâl-i Ahmer Heyeti 44
 –ileri gelenleri (İstanbul Moda'da) 44
 –Kızılhaçı 44
 –operatör 41
 İngiltere 41, 42
 İshak Paşa;
 –Camii 56
 –Okulu 56
 İslâm Bey Camii 55
 İstanbul 40, 41, 42, 43, 44, 47, 50,
 99, 102
 –Belediyesi 47

İsviçre genel konsolosu 51
 İşkodra (Arnavutluk) 41
 –Hastanesi 41, 54
 İzmir 48, 49, 50, 102

J

Jeremy Hastanesi 46

K

Kabasakal 56
 Kadınlar Merkezi 48
 Kadirga;
 –Camii 48, 55
 –Hastanesi 40, 44, 54
 kahvehane 103
 Kandilli 45
 –Hastanesi 46, 54
 Karaburun Hastanesi 46
 Karagümrük 48
 Kırklareli 99
 –bozgunu 102
 –muhacirleri 99
 kışla 45
 Kızılhaç 44, 54
 –cemiyetleri 52
 –Konferansı (Washington'da top-
 lanan) 51
 –Merkezi (Cenevre) 51
 Kızıl Mescidi 55
 Kilitbahir Hastanesi 46
 kolera 40, 43
 koleralı 42, 43
 Konya 49, 102
 Kuleliburgaz 43
 Kuleli İdadisi 46
 Kuzguncuk 55
 Küçüksu 48
 Kürkçübaşı Camii 56

L

Lahey Konferansı 39
Londra 43, 44
Lüleburgaz 41, 43
–aş mevkii 43

M

Maarif Nezareti memurları 43
Mahmutpaşa Camii 43, 44
Manastır Hastanesi 41
Marmara Bölgesi 46
Maydos Askerî Hastanesi 46
medeniyet 53
Mehmet Reşat (Osmanlı Sultanı) 53
Meşeli Mescidi 56
Mısır 40
Mirahur Camii 56
Moda (İstanbul'da) 44
Molla Ehaveyn Camii 56
muhacir 40, 42, 47, 48, 49, 50, 99, 102
Muhacirîn Hastanesi 54, 99, 103
Murat Paşa;
–Camii 55
–Medresesi 55
Mustafa Çavuş Camii 56

N

Nişantaşı Hastanesi 47
Nuruosmaniye Camii 43, 44

O

Orhaniye Matbaası 99
Osmanlı 51, 99
–askerleri 51
–esirleri 51
–hanımları 50
–Hükümeti 39
–subayları 51
–ülkesi 39, 40, 52

Ö

Öksüzce Camii 56
Ömerli (Arnavutköy Belediyesi sınırları içinde) 44

P

Parmakkapı 42, 50
Pavli;
–köy aş mevkii 43
–köyü 43

R

Rasim Bey Konağı 56
Reşid Paşa Konağı (İstanbul Parmakkapı'da) 42, 50
Rıfat Bey, Dr. 49
röntgen makineleri 47, 53
Rumeli 50
–muhacirleri 49
Rum Mektebi (Yeşilköy'de) 46
Rüştiye Mektebi (Üsküdar'da) 44

S

saç serumu 45
Sanayi-i Nefise;
–Hastanesi 54
–Mektebi 44
Saraç Doğan Camii 58
Saraybosna 42
Seddülbahir Hastanesi 46
sedye 46
Selânik 41, 49, 102
–Hastanesi 54
–Matbaası (İstanbul'da Bâbîâli Caddesi'nde) 38
Selim (Kırklareli muhacirlerinden Hatice Nine'nin torunu) 99
Seyr-i Sefâin İdaresi 47

Ü

Üçbaş Mescidi (Zincirlikuyu'da) 48
Ümitburnu 40
üniversite öğrencileri 47
Üsküdar 44, 46
Üsküp 41

V

Vedat Bey (Mimar) 53
Vefa;
–Hastanesi 54
–İdadisi Hastanesi 40
Veli (Kırklareli muhacirlerinden Hatice Nine'nin oğlu) 99

W

Washington 51

Y

Yanya 102
–Hastanesi 41
Yedikule 47, 49, 55
Yerebatan 50
Yeşilköy 43, 46
–Hastanesi 46
Yunanistan 51

Z

Zal Mahmud Paşa Camii 55
Zincirlikuyu 48

Sırbistan 51

Sırpı 51

Sırrı Efendi'nin evi (Edirnekapı civarında) 46

Silâhlı Mehmet Bey Camii 55

Sirkeci aş mevkii 43

Sitte-i Hatun Camii 56

Sofular Mescidi 55

Sofya 41

Soğukçeşme 53

Sultanahmet Camii 43, 44, 48, 55

Sultan Camii 55

Sultan Mahmud Türbesi 50

Sultanselim Camii 55

sunî organ 42

Ş

Şark Ordusu 41

Şevket Bey'in konağı (İstanbul Yerebatan'da) 50

Şeyhülhareme Camii 55

Şişli 54

T

Takıyyeci Camii 56

Taşkışla Hastanesi 45, 46, 54

Tecrithane 56

Tekirdağ 102

Tıp Fakültesi 40, 46, 47

Tophane 51

Trablusgarp 39

U

Uluslararası;

–Kızılhaç Genel Merkezi (Cenevre) 51

–Kızılhaç Heyeti (Belgrad'da) 49

–Komite (Belgrad'da) 52

BALKAN SAVAŞI'NDA OSMANLI HİLÂL-İ AHMER CEMİYETİ

Bu kitap, Hilâl-i Ahmer Cemiyeti'nin (Kızılay) Balkan Savaşlarındaki hizmetlerine ait denizden bir katre su misali kısa bir özetdir. O günlerin zor ve problemlili şartlarında yardımlaşma, dayanışma, birlik ve beraberlik içinde hareket etmenin en güzel örneklerini veren Hilâl-i Ahmer, merhameti, fedakârlığı ve kimlik farkı gözetmeksizin insan onuruna verdiği değerle arkasından gıpta ve takdirlerle hatırlanmaya lâıyk izler bırakmıştır.

Kadını ve erkeğıyle gece gündüz demeden cansiperane çalışarak milletimize yeni bir ruh, taze bir hayat üfleyen, yaralarımıza merhem, acılarımıza ortak olan Hilâl-i Ahmer'e gönül dolusu teşekkürler...

"dün"den öğrendiklerinle
"bugün"ü yaşamak
"yarın"ları aydınlatır.

ISBN 978-625-5905-22-2

9 786255 905222